

השיעור שלא נלמד

21 "הארץ" 19.05.1997

מאת גרשום גורנברג

איש השמאל האמריקאי שאול אלינסקי – דמות אגדית שאימנה דר' רות של פעילי שטח – נהג להזהיר פעילים טירונים לכל יזולו בעניים שאותם יבקשו לעורר למאבק. כדי להדגים מה לא לעשות – מספרים – היה מתאר את העובדות הסוציאליות שנשלחו בשנות ה-20 לשכונות המהגרים היהודים בשיקגו כדי ללמד לנשים את תורת התזונה הנכונה. עצי תן הראשונה למהגרות היתה לא לבד בזאת כספן המועט על עוף לשולחן שבת, אלא לקנות מזון זול ובריא לכל השבוע. בכך, הסביר אלינסקי – שבצעמו התפקר בגיל 12 – הכטיחו פקידות הסעד שאף מלה מתורתן לא תישמע. בעבור המהגרות, ההצעה לוותר על סעודת השבת העידה שאין להן שום שפה משותפת עם מי שחש' בו לעזור להן.

שיעור פשוט זה לא נלמד במה שמתקרא השמאל הישראלי. מאז ומ' עולם רוב הדוברים בשם זכויות הדי לשים כזו לחלשים עצמם – אם לא בגלל העוף לשבת, בוודאי בגלל אמירת הקידוש לפני אכילתו וכל הדי דקקות אחרת למסורת. על כך יעידו שוב התגובות למתח העדתי בעקבות פרשת דרעי-בר און.

בשמאל השבע יש מי שמוכיח באותות ובמופתים שאין מקור היס' טורי לזעם המזרחיים, שהם לא קופחו בהגיעם ארצה, או שקיפוחם היה לכל היותר עניין מעמדי גרידא, ללא פן תרבותי. ויש מי שמודה שהקווים המ' עמדיים עורם חופפים במידה רבה את הקווים הערתיים בארץ. אבל אז, בר' פלקס, הוא מוסיף ואומר כי הם נשא' רים חלשים כי הם מחזיקים בקמיעות, כי הם מכבדים רבנים, כי הם נשארים נבערים, והרי תמיכת חלק מהם בש"ס היא הראיה.

מי שיוצא להגנת החלשים אבל שולל ממוצאם כל משמעות חוזר על טעות ישנה של השמאל: הגדרת הא' דם כייצור כלכלי חד-ממדי. לא יכול להיות, הוא אומר, שמזרחיים באמת כועסים על שלילת תרבותם. וכמה קל לאדם שבעבורו הדת חסרת ערך

להסיק שלא יכול להיות שאדם אחר באמת חש נפגע מכך שנדרש, ברר' כים שונות, לוותר על הדת. ואילו מי שעודנו מוצא פגם בזיקת מזרחיים רבים למסורת, בעצם אומר: הזכות לשוויון חברתי מותנה בכך שתקבל את דעותי.

בשנותיה הראשונות של המדינה בא הממסד אל עולים כשרוממות הסוציאליזם בפיו. אולם כמו פקידות הסעד של שיקגו, הוא שלל את הער' כים הבסיסים של "לקוחותיו" הדי דשים, כולל הכבוד שרחשו רבים למסורת. כך, בין היתר, הוא אטם את אוזניהם לכל מסר שמאלי והפנה אר' תם לליכוד, ואחר כך למחאה הדתית-חברתית של ש"ס.

היום התמיכה בש"ס מספקת לש' מאל עוד סיבה לזלזול: בתי הספר של המפלגה מכשירים ילדים לבורות. ואמנם, סביר להניח, שמעטים מבוגרי "אל המעיין" יעברו את מבחני הבג' רות או ילמדו רפואה. אבל מתוך הבי' קורת אפשר היה לחשוב שש"ס גנבה נפשות מבתי ספר מצוינים בשכונות ובעיירות הפיתוח, שבהם כל ילד לוד מד פיסיקה ושקספיר מבוקר עד ערב ומתקדם בבטחה לעבר האוניברסיטה. במשך שנים, כל מי שאביו נולד בארץ הלא נכונה הוגדר כ"טעון טי' פוח", ותיאוריה מקובלת הסבירה שמטענו התרבותי מנע ממנו מחשבה מופשטת. השמאל לא נאבק בגזענות זו ולא נלחם למען יום לימודים ארוך, הספקת ספרי לימוד בחינם, או ביטול תשלומי הורים. מה לו להלין היום על הורים שבחרים בבית ספר של ש"ס? אמת: ש"ס אינה עשויה לקדם את מעמדם הכלכלי של תומכיה. אך גם לא יצליח לעשות זאת מי שמתנה סר' לידריות חברתית בחילוניות צרופה. "לו הייתי מארגן (למאבק) בין יהודים שומרי מסורת, לא הייתי מגיע כשסנ' רוויץ' בשר חזיר בידי", כתב אלינס' קי; והוסיף, כאילו פנה במתכוון לאחיו במדינת היהודים, "אלא אם כן היה ברצוני להידחות כדי שאוכל לבי' רוח מכל אחריות".